

GAGASAN MALAYSIAN MALAYSIA WAWASAN PAP: KESINAMBUNGAN DAN PENENTANGAN ORANG MELAYU, 1964-1969

**Abdul Halim Ramli
Mohammad Redzuan Othman**

Abstract

The provision for the special position of the Malays in the constitution of Malaysia has its own rationale and was intended to stimulate the performance of the Malays in all areas, especially in the economy. Indeed since the establishment of that position the non-Malays have been critical towards that privilege which is seen to discriminate the other races. The criticisms of that issue became more open in particular after Singapore joined the federation of Malaysia in 1963. The special position of the Malays was continuously challenged through the spread of the PAP non-communal vision, called 'Malaysian Malaysia,' which was led by Lee Kuan Yew. PAP's vision which envisaged absolute equality had caused dissatisfaction among the Malays which resulted in the expulsion of Singapore in 1965. After that, the idea of 'Malaysian Malaysia' was inherited by the Democratic Action Party (DAP) of which through the Setapak Declaration 1967. This articles examines the various political debates that have surrounded the issue between 1964 and 1969.

Pendahuluan

Orang Melayu telah berjaya meletakkan kedudukan istimewa mereka sebagai satu hak yang kekal dan dilindungi melalui peruntukan dalam Perkara 153 dalam Perlembagaan Persekutuan. Kejayaan tersebut sebagai pengiktirafan kepada orang Melayu sebagai kaum Bumiputera dan pada waktu yang sama bersetuju menerima kaum bukan Melayu sebagai rakyat Tanah Melayu. Walaupun kaum bukan Melayu telah menerima kedudukan istimewa orang Melayu sebagaimana yang termaktub dalam perlembagaan, namun perkara tersebut masih tidak dapat menghapuskan syak wasangka mereka. Kaum bukan Melayu kluatir peruntukan ini membawa kepada penghapusan kepentingan ekonomi mereka di negara ini. Kegusaran itu dapat dileraikan sebelum merdeka apabila istilah kedudukan istimewa orang Melayu itu tidak dibuat dalam pengertian yang umum, sebaliknya telah diberikan definisi yang jelas supaya maknanya dapat difahami. Peruntukan hak istimewa orang Melayu ini turut memberi jaminan memelihara hak semua kaum dengan tidak ada mana-mana kaum dilarang dalam menjalankan kegiatan ekonomi atau hak mereka dirampas semata-mata kerana bukan daripada kalangan kaum Melayu.

Pemberian hak istimewa kepada orang Melayu telah ditentang oleh PAP. PAP semenjak daripada zaman awal penubuhannya memperjuangkan dasar kesaksamaan dengan menuntut diperbetulkan ketidakadilan sosial dan ekonomi serta memberi peluang sama rata kepada semua kaum untuk menikmati kekayaan negara berdasarkan kepada kebolehan mereka bukannya berdasarkan kepada keturunan atau bangsa. Penglibatan PAP ke dalam politik Malaysia bermula pada tahun 1963 setelah berlakunya

pembentukan Malaysia. Wawasan tersebut diperjuangkan oleh PAP secara demokratik bukannya melalui secara revolusi kekerasan. Wawasan PAP menolak sebarang dasar memberi keistimewaan kepada sesuatu kaum tertentu. Wawasan yang mendasari ideologi PAP ini menjadi asas kepada gagasan Malaysian Malaysia yang telah dikembangkan di Malaysia pada tahun 1964. Perluasan wawasan PAP ke Malaysia telah mencabar kedudukan istimewa orang Melayu. Justeru itu, orang Melayu telah menentang gagasan tersebut dan menimbulkan konflik PAP dengan orang Melayu. Setelah berlakunya perpisahan Singapura daripada Malaysia pada tahun 1965, wawasan PAP kemudiannya telah diperjuangkan pula oleh DAP.

Hak Istimewa Orang Melayu dan Gagasan Malaysian Malaysia

Rasional diwujudkan kedudukan istimewa orang Melayu adalah disebabkan kaum Melayu masih jauh ketinggalan berbanding kaum bukan Melayu dalam kegiatan ekonomi, pendidikan dan bidang-bidang yang lain. Kemunduran orang Melayu diakui sendiri oleh pihak Suruhanjaya Reid dengan mengatakan, "*The Malays would be at a serious and unfair disadvantage compared with other communities...*"¹ Hak tersebut juga telah diakui dalam perjanjian-perjanjian antara Inggeris dengan negeri-negeri Melayu, di mana kedudukan istimewa orang Melayu sentiasa diakui dan diterima dari satu masa ke semasa. Umpamanya dalam Perjanjian Persekutuan Tanah Melayu 1948 kedudukan istimewa orang Melayu diletakkan di bawah Perkara 19 (1) (d).² Untuk memberi keadilan kepada semua kaum, maka kedudukan istimewa orang Melayu telah diberi satu definisi yang jelas seperti yang dicadangkan oleh pihak Suruhanjaya Reid dan dimasukkan ke dalam Perlembagaan Persekutuan 1957 melalui Perkara 153. Kedudukan istimewa orang Melayu tersebut adalah meliputi perkara rizab tanah orang Melayu, kuota kemasukan ke dalam perkhidmatan kerajaan, kuota pengeluaran permit atau lesen perniagaan tertentu dan biasiswa pelajaran.³

Selepas Tanah Melayu mencapai kemerdekaan pada tahun 1957, kedudukan istimewa orang Melayu kembali menjadi isu yang diperdebatkan. Isu tersebut sama ada ditimbulkan oleh orang Melayu sendiri yang inginkan kedudukan istimewa orang Melayu bukan sekadar simbol yang wujud dalam Perlembagaan, tetapi mestilah diterjemahkan secara bersungguh-sungguh oleh kerajaan dalam semua bidang. Penterjemahan hak tersebut ke dalam satu tindakan yang menyeluruh, konkrit dan bersungguh-sungguh menurut orang Melayu amat penting supaya kedudukan ekonomi mereka bertambah kukuh dan meningkat setara dengan kemajuan ekonomi yang dicapai oleh kaum bukan Melayu. Pelaksanaannya dianggap lebih wajar memandangkan orang Melayu sendiri yang menguasai pemerintahan dan pentadbiran negara.⁴ Bagi kaum bukan Melayu pula dengan menggunakan wadah politik dan pelbagai pertubuhan yang mewakili mereka sering kali menuntut hak kesaksamaan sambil mengkritik kedudukan istimewa orang Melayu yang menurut persepsi mereka sebagai satu diskriminasi dan menjadikan mereka sebagai warganegara kelas kedua.⁵

Isu kedudukan hak istimewa orang Melayu semakin menjadi isu panas dan menimbulkan ketegangan hubungan kaum di negara ini apabila Singapura menyertai Malaysia pada 16 September 1963. Ketegangan tersebut dapat dilihat pada tahun 1964 sehingga tahun 1965 apabila *People's Action Party* (PAP) yang berada di bawah kepimpinan Lee Kuan Yew menguasai pemerintahan Singapura.⁶ PAP secara tegas dan terbuka memperjuangkan gagasan Malaysian Malaysia sehingga membawa kepada

penyingkiran Singapura dari Malaysia pada 9 Ogos 1965. Sebelum pembentukan Malaysia, kritikan terhadap kedudukan istimewa orang Melayu banyak dilakukan oleh parti *People's Progressive Party* (PPP) dan beberapa parti pembangkang seperti *Socialist Front* (SF) dan PAS. Penglibatan PAP ke dalam kancah politik Malaysia menjadikan kritikan kaum bukan Melayu terhadap kedudukan istimewa orang Melayu semakin menjadi lantang dan makin mendapat sokongan, terutamanya daripada generasi baru Malaysia. Dengan sebab itu, pada penghujung tahun 1960-an, kaum Cina mula menuntut persetujuan kaum yang dibuat oleh pimpinan kaum Melayu, Cina dan India sebelum merdeka perlu dilupakan.⁷

Kritikan PAP terhadap kedudukan orang Melayu dan kedudukan istimewa orang Melayu berkait rapat dengan dasar ideologi PAP sendiri yang bertunjangkan kepada Sosialisme Demokratik yang bersifat non-Komunis.⁸ PAP mendakwa bahawa mereka menggunakan saluran demokrasi bagi membetulkan ketidakadilan sosial dan ekonomi.⁹ Antara matlamat jangka panjang yang dirangka oleh PAP adalah untuk menghapuskan keadaan yang tidak sama dan tidak adil dalam aspek pembahagian kekayaan negara. PAP juga mencadangkan satu susunan ekonomi yang akan memberi hak yang sama kepada semua warganegara untuk bekerja dengan mendapat faedah ekonomi yang maksimum mengikut tenaga dan kebolehan masing-masing.¹⁰ Melalui dasar samka rata yang dicadangkan sebuah bangsa Malayan yang bersatu padu dapat dibentuk berasaskan kepada *unitary Malayan national consciousness and a common Malayan loyalty*.¹¹ Konsep yang cuba dibangunkan oleh PAP ialah "Bangsa Malayan", di mana perasaan kepunyaan yang dimiliki oleh sesuatu kumpulan melampaui kaum dan agama.¹²

PAP cuba menyelesaikan masalah ketegangan hubungan antara kaum Melayu dengan kaum Cina dengan menekankan multi-rasialisme di mana sebuah masyarakat dapat menikmati peluang yang sama tanpa mengira warna, bangsa atau keturunan mereka.¹³ Pembentukan sebuah bangsa Malayan atau *Malayan consciousness* yang cuba ditanamkan oleh PAP ini dapat dipupuk melalui sistem pendidikan dan penggunaan bahasa yang dikongsi bersama, iaitu bahasa Melayu. Bahasa Melayu akan dijadikan bahasa Kebangsaan dan dituturkan oleh semua bangsa tanpa menimbulkan masalah.¹⁴

Matlamat perjuangan PAP ini berdasarkan kesimpulan mereka terhadap situasi semasa yang dihadapi oleh Tanah Melayu ketika itu ialah masalah perkauman atau komunalisme. Bagi Lee Kuan Yew bahaya yang dihadapi oleh Tanah Melayu bukanlah Komunisme, tetapi Komunalisme. Faktor komunalisme-lah yang menjadi faktor utama penyumbang kepada konflik kaum di Tanah Melayu, bukannya Komunisme. Komunalisme menurut Lee Kuan Yew "*makes a direct primitive appeal to emotional loyalties whose response can be immediate and spontaneous*". Walaupun kerajaan Tanah Melayu di bawah dominasi Melayu secara terbuka mengisytiharkan untuk memperkukuhkan hubungan kerja sama antara kaum dan membuat persetujuan atau *concession* dengan kaum Cina dalam bidang ekonomi, budaya dan pendidikan, namun perkara tersebut selalu dianggap oleh kumpulan yang mempunyai minda komunal sebagai menjual hak-hak orang Melayu.¹⁵ Kelemahan utama pemimpin komunal adalah keinginan untuk mengeksplotasi sesuatu perkara. Komunalisme bukan sahaja menjadi jalan pintas untuk pemimpin mendapatkan populariti, bahkan merupakan jalan pintas kepada konflik kaum.¹⁶

Semenjak tahun 1958 lagi, PAP sudah menyuarakan hasrat mereka untuk bergabung dengan Persekutuan Tanah Melayu. Perkara ini telah diutarakan oleh PAP melalui Perlembagaan parti yang akan diperjuangkan oleh PAP sebelum pembentukan

Malaysia iaitu “menamatkan penjajahan dan mendirikan sebuah negara kebangsaan Malaya yang merdeka yang mengandungi daerah yang sekarang ini dikenali sebagai Persekutuan Tanah Melayu dan tanah jajahan Singapura”.¹⁷ Pada pandangan PAP, semenjak dari tahun 1954, Tanah Melayu dan Singapura walaupun dibahagikan kepada dua wilayah, tetapi merupakan satu entiti dan saling memerlukan. Perkara yang menjadi masalah di Tanah Melayu adalah juga menjadi masalah mereka juga. Penggabungan dengan Tanah Melayu penting bagi Singapura untuk mendapat kemerdekaan dari British. Menurut PAP, cadangan penggabungan Singapura dengan Tanah Melayu telah dihalang oleh UMNO yang memimpin kerajaan Persekutuan disebabkan dua faktor utama, iaitu kebimbangan terhadap kuasaimbangan kaum, di mana kaum Cina yang berjumlah satu juta atau 70 peratus dari populasi Singapura akan menegelmakan kuasa kaum Melayu. Kedua, kebimbangan terhadap pengaruh aliran kiri yang banyak didukung oleh kaum Cina di Singapura yang dibimbangi oleh kerajaan Perikatan dipengarui oleh komunis.¹⁸

Walaupun idea pencantuman Singapura dengan Persekutuan Tanah Melayu telah ditolak oleh UMNO sebelum ini, namun pada bulan Mei 1961 satu perubahan telah berlaku apabila Tunku Abdul Rahman mula bercakap mengenai idea penubuhan Malaysia yang bukan sahaja meliputi Singapura tetapi termasuk Sabah, Sarawak, Borneo Utara dan Brunei.¹⁹ Perubahan pandangan Tunku mengenai idea pencantuman dengan Singapura telah dinyatakan oleh Tunku Abdul Rahman, “masa telah berubah ... dan pandangan kita juga sepatutnya begitu; jadi apa yang tidak dipersetujui semalam mungkin dipersetujui esok apabila kita berfikir dua kali dengan serius; oleh itu terbentuklah idea mengenai Malaysia ini”.²⁰ Menurut Ramlah Adam, pengumuman yang dibuat oleh Tunku Abdul Rahman pada bulan Mei 1962 sebenarnya adalah hasil daripada mesyuarat yang telah dianjurkan oleh Lord Selkirk (Gabenor Jeneral Borneo) pada tahun 1960 dan telah dipersetujui bersama oleh pegawai-pegawai British di rantau ini. Pembentukan Malaysia dipengaruhi oleh keadaan politik di wilayah-wilayah tersebut seperti di Borneo Utara kerana terdapat pelawaan Indonesia untuk Borneo Utara bergabung dengannya.²¹ Sedangkan idea pencantuman dengan Singapura Tunku Abdul Rahman tidak membuat perundingan dan perbincangan yang sepenuhnya dengan ahli-ahli UMNO dan tidak membuat kajian mendalam mengenainya terlebih dahulu.²²

Perjuangan PAP untuk bercantum dengan Persekutuan Tanah Melayu telah menjadi realiti politik pada bulan September 1963. Pencantuman tersebut amat dialukan-alukan oleh PAP dan Lee Kuan Yew. Lee Kuan Yew menurut Dr. Mahathir Mohamad mempunyai aspirasi untuk menjadi Perdana Menteri kerana beliau memahami cita-cita tersebut mungkin tercapai kerana kaum Cina akan menjadi kaum terbesar di dalam Persekutuan.²³ Walau bagaimanapun kemasukan Singapura ke dalam Malaysia dari tahun 1963 hingga 1965 dilihat oleh Cheah Boon Kheng sebagai “*the first serious challenge to the Alliance’s ‘historic bargain’*”.²⁴ Cabaran PAP terhadap kontrak sosial yang telah dipersetujui oleh semua kaum dapat dilihat melalui pilihan raya umum Malaysia pada tahun 1964. Walaupun Lee Kuan Yew dilihat secara berhati-hati tidak menyerang secara langsung kedudukan istimewa orang Melayu dan kedudukan bahasa Melayu sebagai bahasa rasmi, tetapi beliau telah mempersoalkan asas pemerintahan Melayu atau ketuanan Melayu. Beliau memperjuangkan dasar kesamaan status orang Melayu dengan kaum bukan Melayu dengan mengenegahkan slogan “Malaysian Malaysia”, bukannya “Malay Malaysia”. Lee Kuan Yew telah menolak “persetujuan bersejarah”

yang meletakkan ketuanan Melayu dalam pemerintahan dan pentadbiran sebagaiimbangan kepada kuasa ekonomi dan perniagaan kaum Cina.²⁵

Bagi Lee Kuan Yew, orang Melayu bukan merupakan penduduk peribumi, justeru itu mereka tidak layak meminta kedudukan istimewa. Lee Kuan Yew menyebutkan:

*Malays began to migrate to Malaysia in noticeable numbers only about 700 years ago. Of the 39 per cent Malays in Malaysia today, about one third are comparatively new immigrants like the secretary-general of UMNO, Dato' Syed Ja'afar Albar, who come to Malay from Indonesia just before the war at the age of more than 30. Therefore it is wrong and illogical for the particular racial group to think that they are more justified to be called Malaysian and the others can become Malaysian only through their favour.*²⁶

Ucapan Lee yang menafikan orang Melayu sebagai kaum Bumiputera telah diulas oleh Syed Ja'afar Hassan Albar (Setiausaha Agung UMNO), "mengatakan orang Melayu sama sahaja dengan kaum-kaum lain di dalam negeri ini tidak mempunyai sebarang kelebihan bagi mengakui negeri ini tanah air mereka adalah satu perbuatan paling hina kepada bangsa Melayu. Seolah-olah seperti Henry Lee menyatakan bahawa bangsa Melayu juga menumpang dalam negeri ini".²⁷

Lee Kuan Yew juga cuba menunjukkan bahawa kaum bukan Melayu sebenarnya telah melebihi bilangan kaum Melayu di negara ini.²⁸ Penafian Lee Kuan Yew bahawa orang Melayu bukan kaum Bumiputera juga telah menaikkan kemarahan Othman Abdullah (ahli Parlimen Hilir Perak) dalam perbahasan di Dewan Rakyat pada 26 Mei 1965. Menurut Othman, tindakan Lee Kuan Yew mencabar kedudukan istimewa orang Melayu tidak pernah dilakukan sebelum ini. Bahkan Inggeris sekali pun belum pernah mengatakan bahawa orang Melayu tidak berhak ke atas negeri ini. Tetapi Lee Kuan Yew dengan celupar mulutnya telah mengatakan:

... bahawa kamu, hai orang Melayu tidak berhak dalam negeri ini.... Lee Kuan Yew baru saja berkuasa di Singapura tetapi telah berani mengatakan bahawa orang Melayu bukan kaum Bumiputera. Orang Melayu yang duduk di dalam PAP sebagai *tool* sebagai sampah di dalam PAP yang bersama-sama gelak dan senyum mengatakan "awak tidak berkuasa dalam negeri ini...."²⁹

Cabaran PAP terhadap "persetujuan bersejarah" tersebut merupakan sesuatu perkara yang telah dijangkakan disebabkan ideologi politik yang menunjangi perjuangan PAP di Singapura semenjak dari zaman awal penubuhannya lagi. Walaupun penyertaan calon PAP ke dalam pilihan raya tahun 1964 adalah kecil, iaitu seramai 11 orang calonnya bagi bertanding merebut kerusi Parlimen, namun sebelum penyertaannya dalam pilihan raya tersebut, PAP berkata "*we want to show the MCA that even if the PAP keeps out of the elections on the mainland, the MCA will still lose*".³⁰ Penyertaannya ke dalam pilihan raya 1964 di atas permintaan Lee Kuan Yew dan dipersetujui oleh Tunku Abdul Rahman.³¹ Bagaimanapun menurut D.K. Mauzy, penyertaan PAP tersebut bertentangan dengan kenyataan yang dibuat oleh Lee Kuan Yew pada tahun 1963, bahawa PAP tidak akan menyertai pilihan raya Persekutuan.³² Penyertaan PAP dalam pilihan raya telah menimbulkan masalah bukan sahaja kepada MCA, tetapi kepada UMNO. Dalam kempen pilihan raya, PAP mengkritik kepimpinan MCA yang disifatkannya sebagai mengamalkan rasuah dan hanya memperjuangkan masyarakat Cina di bandar. PAP mendakwa MCA telah kehilangan sokongan masyarakat Cina dan cuba memujuk Tunku dan UMNO untuk PAP menggantikan peranan MCA di dalam Perikatan.³³

Reaksi Orang Melayu dan Rusuhan Kaum di Singapura

Sebenarnya PAP berharap pada masa panjang orang Melayu akan menyokong ideologi perjuangan mereka. Namun hasrat PAP tersebut tidak tercapai apabila golongan ultra Melayu dalam UMNO cepat menyedari bahaya pendekatan baru ini dan melancarkan propaganda menentang pendekatan tersebut.³⁴ Malah penentangan golongan ultra Melayu terhadap gagasan "Malaysian Malaysia" dilihat oleh sesetengah pihak sebagai faktor yang membawa kepada berlakunya konflik kaum di Singapura pada tahun 1964.³⁵ Konflik ini dikenali dengan beberapa nama seperti Rusuhan Perarakan Maulidur Rasul, Rusuhan Kaum 1964 dan Rusuhan Cina-Melayu 1964.³⁶ Lee Kuan Yew dan beberapa pemerhati luar telah menyalahkan UMNO sebagai punca utama yang menyebabkan berlakunya rusuhan tersebut. Menurut mereka, rusuhan tersebut berpunca dari sentimen perkauman yang dicituskan ekoran dari Persidangan yang disertai lebih kurang 150 organisasi Melayu di Singapura pada 12 Julai 1964.³⁷

Persidangan tersebut diadakan bertujuan untuk membincangkan kedudukan orang Melayu di Singapura.³⁸ Persidangan tersebut telah dipengerusikan oleh Syed Ja'afar Hassan Albar, Setiausaha Agong UMNO. Dalam ucapannya, beliau telah mengecam hebat kenyataan Lee Kuan Yew yang disifatkan oleh Syed Ja'afar Hassan Albar boleh mencetuskan selisih faham antara kaum. Syed Ja'afar Hassan Albar telah menyeru orang Melayu supaya bertenang dan bersabar menghadapi pelbagai masalah di Singapura. Menurut Syed Ja'afar Hassan Albar, persidangan tersebut diadakan: "...bertujuan untuk menyatu dan memadukan kita semuanya untuk faedah diri dan keturunan kita di masa akan datang untuk menebus kejatuhan kita dalam bidang ekonomi, pelajaran dan lain-lain lagi". Beliau telah membuat kesimpulan bahawa orang Melayu di Singapura tidak mendapat layanan yang adil dari PAP. Beliau menggesa orang Melayu supaya bersatu bagi menghadapi layanan yang tidak adil tersebut. Syed Ja'afar menegaskan pertemuan yang diadakan itu bukan bertujuan untuk bermusuh dengan kaum bukan Melayu yang menumpahkan taat setia mereka kepada negara ini. Yang dimusuhi oleh orang Melayu menurut Syed Ja'afar Albar ialah layanan yang tidak adil kepada mereka.³⁹

Persidangan tersebut telah dihadiri kira-kira 2000 orang Melayu. Persidangan tersebut telah memutuskan bahawa mereka tidak akan menyertai pertemuan yang bakal diadakan di antara badan-badan Melayu dengan Lee Kuan Yew pada 19 Julai 1964.⁴⁰ Pertemuan itu juga memutuskan mana-mana orang Melayu yang menghadiri pertemuan itu akan dianggap sebagai "alat perkakas PAP untuk menghancurkan leburkan orang Melayu sendiri".⁴¹ Sementara itu, penglibatan Syed Ja'afar Albar memberikan ucapan dalam perhimpunan tersebut telah dikritik oleh D.R. Seenivasagam (pemimpin *People's Progressive Party* (PPP)) dan Lee Kuan Yew di Dewan Rakyat pada 13 Julai 1964. D.R. Seenivasagam umpamanya telah mempersoalkan kenapa dibiarkan Syed Ja'afar Albar berucap dalam majlis tersebut yang ucapannya didakwa telah membangkitkan perasaan perkauman orang Melayu di Singapura. Beliau mendesak supaya Menteri Dalam Negeri, iaitu Dr. Ismail menahan Syed Ja'afar dari pergi ke Singapura untuk membuat ucapan yang berbaur perkauman.⁴²

Pada 19 Julai 1964 pula, lebih dari 1,000 orang pemimpin pertubuhan bukan politik Melayu telah berjumpa dengan Lee Kuan Yew bagi mendapatkan penjelasan mengenai kedudukan istimewa orang Melayu yang telah dinafikan oleh Lee melalui perjanjian pencantuman antara Singapura dengan Malaysia. Dalam pertemuan tersebut, walaupun Lee Kuan Yew berjanji bahawa kerajaan Singapura akan melakukan beberapa usaha

untuk melatih orang Melayu menjawat jawatan penting kerajaan, namun kerajaan Singapura tidak akan membenarkan sistem kuota dilaksanakan dalam pekerjaan, pemberian lesen perniagaan dan tanah rizab yang dikhususkan untuk orang Melayu. Semuanya itu menurut Lee telah dibincangkan dengan baik dan telah dimaktubkan dalam Perlembagaan sebelum Singapura bercantum dengan Malaysia. Semua perkara tersebut tidak akan diadakan semula. Menurut Lee Kuan Yew “kami akan mengadakan setiap kemudahan latihan, semua pelajaran yang perlu bagi orang Melayu bertanding dengan orang bukan Melayu, tetapi tidak akan surut kembali kepada apa yang telah dipersetujui dalam rundingan Perlembagaan”.⁴³

Perasaan tidak puas hati mengenai penafian kedudukan istimewa orang Melayu oleh kerajaan pimpinan Lee telah membawa suasana tegang yang kemudiannya mencetuskan rusuhan kaum pada 21 Julai 1964. Walau bagaimanapun faktor ini telah dinafikan oleh Tun Abdul Razak yang menyifatkan kekacauan tersebut bukan disebabkan oleh faktor politik dan kesan dari perhimpunan orang Melayu pada 12 Julai 1964 di Pasir Panjang, Singapura.⁴⁴ Syed Ja’afar Hassan Albar turut menafikan beliau adalah seorang ultra sebagaimana tuduhan yang dilemparkan kepadanya dan gambaran salah yang diberikan oleh wartawan asing mengenai pergaduhan kaum di Singapura yang cuba mengaitkan beliau sebagai punca berlakunya konflik tersebut.⁴⁵

Konflik tersebut bermula semasa perarakan sambutan Maulidur Rasul di Singapura pada 21 Julai 1964 yang dihadiri oleh kira-kira 25 ribu umat Islam. Semasa perarakan tersebut melewati Lorong 12, Geylang, seseorang yang tidak dikenali telah membaling botol ke arah perarakan tersebut.⁴⁶ Apabila seorang anggota polis FRU meminta mereka yang berarak supaya menggunakan laluan berdekatan dengan kawasan kerja petrol Kallang sekitar 5 petang, mereka telah diserang. Dalam sekelip mata keadaan telah bertukar menjadi kacau bilau. Pada pukul 6 petang, perbuatan jenayah membakar bangunan telah berlaku di kawasan Geylang. Pada 6.30 petang pertelingkahan dilaporkan berlaku di Chinatown dan Tanjung Pagar. Pada pukul 6.45 petang, beberapa pertentangan juga berlaku di Arab Street dan persimpangan North Bridge Road. Kekacauan tersebut terus merebak ke kawasan-kawasan lain di Singapura pada beberapa hari berikutnya. Keluarga-keluarga Melayu yang tinggal di Queenstown telah meninggalkan rumah mereka kerana bimbang dengan keselamatan mereka. Perintah berkurung telah dikenakan di seluruh Singapura pada 23 Julai 1964 dan ditarik balik sepenuhnya pada 2 Ogos 1964, iaitu setelah 11 hari dikuatkuasakan.⁴⁷ Pertelingkahan antara kaum Melayu dan Cina telah berlaku selama lima hari yang akhirnya mengorbankan 22 orang dan 461 orang telah cedera.⁴⁸

Lee Kuan Yew dan beberapa pemerhati luar telah mengaitkan punca berlakunya kekacauan tersebut dengan tindak tanduk yang dilakukan oleh Syed Ja’afar Albar dan beberapa tokoh “ultra Malay” dalam UMNO seperti yang telah dihuraikan di atas. W.B. Pritchett (Timbalan Pesuruhjaya Tinggi Australia) telah menyebutkan “...there can be no doubt that UMNO was solely responsible for the riots. Its members ran the communal campaign or allowed it to happen”. Lanjutan kekacauan tersebut sebuah jawatankuasa keamanan antara kaum yang dianggotai oleh berbagai kaum telah dibentuk bagi memulihkan keamanan di Singapura.⁴⁹ Di samping itu, untuk meredakan kebimbangan orang Melayu di Singapura, Tunku Abdul Rahman telah memberi jaminan kepada orang Melayu bahawa kerajaan Pusat akan melancarkan beberapa rancangan pembangunan luar bandar untuk menolong orang Melayu di sana melalui sokongan kerajaan Singapura.⁵⁰

Reaksi Orang Melayu Terhadap Pakatan Pembangkang

Pada tahun 1965, PAP mula mengambil inisiatif menubuhkan sebuah pakatan pembangkang bagi menentang Perikatan. Lee Kuan Yew, pemimpin PAP telah mengadakan mesyuarat dengan pemimpin parti pembangkang Cina di Tanah Melayu termasuk dari Sarawak dan Sabah pada 12 Februari 1965 di Singapura. Matlamat daripada perjumpaan tersebut adalah untuk membincangkan cara bagaimana untuk memberi tekanan kepada golongan radikal Melayu yang terdapat dalam Perikatan. Mesyuarat tersebut telah mencadangkan penubuhan *Malaysia Solidarity National Convention* yang berpaksikan kepada dasar "Malaysian Malaysia". Dalam mesyuarat tersebut menyebutkan kumpulan yang mendukung dasar "Malaysian Malaysia" mestilah bersatu dan memimpin kumpulan masing-masing untuk "lead their people away from contending militant communalism, which could only lead to disaster".⁵¹ PAP telah menyertai *United Democratic Party* (UDP) di bawah pimpinan Dr. Lim Chong Yu, PPP dan *Sarawak United People's Party* (SUPP) membentuk *Malaysian Solidarity Convention*.⁵²

Pakatan pembangkang ini berikrar akan melaksanakan dasar "Malaysian Malaysia". Ketika persidangan Parlimen diadakan pada bulan Mei 1965, perdebatan terbuka telah terjadi di antara *Malaysia Solidarity Convention* dengan kerajaan Persekutuan. Lee Kuan Yew membidas kerajaan Perikatan kerana kegagalannya melaksanakan dasar "Malaysian Malaysia" dan ini akan membunuh sistem demokrasi di negara ini. Perikatan telah dituduh menghina Perlembagaan Malaysia kerana tidak menjalankan pentadbiran seperti yang sepatutnya.⁵³ Menurut Dr. Mahathir Mohamad, PAP memperjuangkan gagasan "Malaysian Malaysia" disebabkan tanpa diskriminasi positif yang memihak kepada orang Melayu (seperti pelaksanaan kedudukan istimewa orang Melayu), kaum Cina akan dapat menguasai setiap bidang, termasuk kerajaan.⁵⁴

Gagasan "Malaysian Malaysia" yang menjadi asas perjuangan mereka kemudiannya telah menimbulkan penentangan hebat dari golongan ultra Melayu (istilah yang digunakan oleh Lee Kuan Yew kepada golongan yang menentanginya). Mereka mendesak pemimpin Perikatan supaya menangkap dan menahan Lee Kuan Yew di bawah Akta Keselamatan Dalam Negeri (ISA) kerana membuat hasutan dengan mempersoalkan pemerintahan Melayu di negara ini.⁵⁵ Menurut Vasil, terdapat khabar angin yang cuba mengaitkan Tun Abdul Razak di sebalik tekanan yang dibuat oleh golongan ultra Melayu ke atas Tunku untuk menangkap Lee Kuan Yew dan mengambil alih pentadbiran Singapura. Banyak orang Melayu merasakan pendekatan politik Tunku yang berlembut dengan Lee Kuan Yew menyebabkan berlakunya situasi tersebut dan mereka mula secara terbuka memperkatakan keperluan kepada seorang pemimpin yang kuat.⁵⁶

Pembentukan gabungan parti-parti pembangkang bukan Melayu hasil inisiatif PAP tersebut juga dilihat oleh orang Melayu sebagai satu bukti bahawa Lee Kuan Yew sebenarnya mempunyai cita-cita tinggi untuk meluaskan pengaruh politiknya dan akhirnya nanti dapat menguasai Semenanjung Malaysia. Justeru itu, pelbagai slogan dan poster telah dihasilkan mengkritik dan menuntut Lee Kuan Yew ditahan. Desakan tersebut semakin hebat kedengaran ketika Perhimpunan Agung UMNO yang diadakan pada pertengahan bulan Mei 1965.⁵⁷ Bahkan perwakilan UMNO Bahagian Bukit Bintang, Kuala Lumpur merayu supaya Sultan Selangor membawa perkara tersebut untuk dibincangkan dalam Mesyuarat Majlis Raja-raja Melayu.⁵⁸ Manakala Perhimpunan Agung Perwakilan Pergerakan Pemuda UMNO yang diadakan pada

bulan Mei 1965, telah mengeluarkan beberapa usul, antaranya mengutuk sikap Lee Kuan Yew kerana fitnah-fitnahnya di luar negeri dan pendapatnya mengenai bangsa Melayu.⁵⁹ Di samping itu, sebelum berlangsungnya Perhimpunan Agong UMNO pada 15 Mei 1965, lebih dari 100 orang pemuda Melayu dari Singapura telah mengadakan piket di bangunan Dewan Bahasa dan Pustaka. Mereka menuntut supaya kerajaan pusat mengambil tindakan tegas terhadap Lee Kuan Yew. Mereka turut membawa sepanduk yang mengutuk Lee Kuan Yew antaranya berbunyi “*we suffer under PAP rule*” dan “*ganyang Lee Kuan Yew*”.⁶⁰

Di samping itu, akhbar-akhbar Melayu, terutamanya *Utusan Melayu* dan *Berita Harian* turut memuatkan kenyataan yang membidas Lee Kuan Yew dan PAP. Keadaan ini kemudiannya telah menimbulkan saling bidas membidas antara dua pihak, iaitu antara orang Melayu dengan penyokong PAP di Singapura. Sementara itu, PAS turut menyarankan supaya Tunku Abdul Rahman dan kerajaan bertindak tegas terhadap Lee Kuan Yew dan penyokongnya, sebagaimana tindakan Tunku terhadap parti-parti pembangkang Melayu yang menentang pembentukan Malaysia.⁶¹ Bahkan Tun Abdul Razak yang dikenali sebagai pemimpin yang pendiam dan tidak suka mengecam secara terburu-buru telah mengeluarkan kenyataannya pada bulan Mei, 1965 menggesa rakyat Singapura mencari seorang pemimpin yang lain untuk menggantikan Lee Kuan Yew.⁶² Walaupun terdapat gesaan kuat dari orang Melayu supaya menangkap Lee namun para menteri Perikatan memutuskan akan menentang Lee secara demokratik, bukan melalui penangkapannya.⁶³ Di sebalik gesaan tersebut Tunku Abdul Rahman dilihat lebih bersabar dengan tindakan Lee. Tunku sendiri telah memberi tahu orang Melayu dalam Perhimpunan Agong UMNO pada 16 Mei 1965 bahawa beliau tidak memandang Lee Kuan Yew sebagai lawan tetapi menyatakan “kalau kita ambil tindakan terhadap Lee bererti kita menyekat kebebasan bercakap”.⁶⁴

Cabaran gagasan “*Malaysian Malaysia*” yang diperjuangkan oleh PAP dan didukung oleh beberapa parti pembangkang memaksa Perikatan memberi penerangan kepada rakyat mengenai bahaya gagasan tersebut. Natijahnya pada tahun 1965, parti Perikatan telah menerbitkan risalah kecil yang bertajuk “*Pendapat Parti Perikatan Tentang Konsep Malaysia Bagi Rakyat Malaysia*” yang ditulis oleh Dr. Ismail bin Abdul Rahman (Menteri Hal Ehwal Dalam Negeri). Dr. Ismail Abdul Rahman telah mengkritik pendekatan “*Malaysian Malaysia*” kerana tidak sesuai dengan langkah-langkah yang diambil oleh kerajaan Perikatan untuk memperbaiki keadaan tidak seimbang di antara kaum Melayu dengan kaum bukan Melayu. Pendekatan tersebut adalah berdasarkan pendapat dan pengalaman PAP sendiri ketika memerintah Singapura yang tidak mempunyai masalah perkauman. Di Singapura, kaum Cina menjadi kaum majoriti dan kaum lain hanya golongan kecil sahaja. Apa pun parti yang memerintah Singapura, mereka sudah pasti akan mementingkan kehendak penduduk golongan majoriti di negara tersebut. Pendekatan tersebut hanya sesuai di Singapura tetapi tidak sesuai dilaksanakan di Malaysia. Dr. Ismail telah menyalahkan pendekatan PAP tersebut sebagai satu faktor yang menyebabkan berlakunya pergolakan kaum dan meningkatnya semangat perkauman terutama pada tahun 1964 dan 1965.⁶⁵

Menurut Dr. Ismail juga, usaha PAP mendirikan sebuah masyarakat yang sama dan tidak bersifat perkauman sesuatu perkara yang tidak akan diterima oleh orang Melayu. Ini disebabkan orang Melayu terpaksa bersaing dengan kaum Cina, padahal orang Melayu belum lagi bersedia untuk bersaing dengan kaum tersebut. Dr. Ismail memberi amaran bahawa tindakan PAP tersebut amat merbahaya. Ia bukan sahaja

akan menimbulkan pertelingkahan kaum,⁶⁶ bahkan kedudukan raja-raja Melayu akan turut dihapuskan. Perkara ini dinyatakan oleh Dr. Ismail;

Pertuturan Encik Lee Kuan Yew mengatakan orang Melayu tidak berbeza dengan kaum lain bagi mewarisi negeri ini, telah menukar pendapat yang dianggap oleh sebahagian besar rakyat Malaysia bahawa soal ini adalah soal ilmiah, untuk dijadikan satu soalan politik yang hebat. Dengan menyindir bahawa Malaysia adalah berbentuk feudal dan lesapnya ketua-ketua puak kaum di Afrika dan raja-raja di India sebagai satu alamat yang akan berlaku di Malaysia dalam masa hadapan, mereka bukan sahaja telah menyemaikan benih perasaan wasangka dan curiga di kalangan orang-orang Melayu, bahkan termasuklah amaran mereka terhadap Raja-raja Melayu bahawa riwayat mereka akan tamat tidak lama lagi.⁶⁷

Jelaslah, penerbitan buku kecil tersebut memaparkan kebimbangan orang Melayu terhadap penghakisan hak-hak mereka yang telah dijamin dalam Perlembagaan sekiranya gagasan "Malaysian Malaysia" dilaksanakan di Malaysia. Dr. Ismail telah memberi amaran lebih awal, bahawa perlaksanaan gagasan "Malaysian Malaysia" akan mengundang kepada berlakunya konflik antara kaum.

Perpisahan Singapura Dari Malaysia

Ucapan dan pandangan Lee Kuan Yew yang bersifat provokatif mengenai konsep 'Malaysian Malaysia' sama ada di dalam atau di luar Parlimen telah mewujudkan ketegangan hubungan di antara Singapura dengan Kuala Lumpur. Begitu juga, Lee Kuan Yew menyedari konsep *multi-racial Malaysia* yang diperjuangkannya sememangnya akan mewujudkan ketegangan hubungan kaum dan mencabar dominasi Melayu. Walaupun beliau menyedari wujudnya ketegangan hubungan kaum tersebut, namun bagi Lee Kuan Yew, "*if we must have trouble, let us have it now instead of waiting for another 5 or 10 years*". Bahkan Lee dikatakan menyebutkan "*if we find Malaysia cannot work now, we can make alternative arrangements*". Ketegangan kaum yang wujud ekoran dari kenyataan-kenyataan yang dikeluarkan oleh Lee Kuan Yew sebenarnya membolehkan beliau mengancam Tunku dan kerajaan Pusat supaya memberi lebih kuasa kepada Singapura.⁶⁸

Kenyataan tersebut berasakan kepada fakta bahawa pada bulan Januari 1965, satu pertemuan sulit telah diadakan di antara Tunku Abdul Rahman dengan Lee Kuan Yew berhubung cadangan untuk *partial break-up* antara Persekutuan dengan Singapura. Dalam cadangan tersebut, Singapura memohon mendapatkan autonomi penuh kecuali dalam soal polisi luar dan pertahanan, sebagai satu syarat supaya Lee Kuan Yew tidak mengambil bahagian dalam arena politik Persekutuan. Cadangan tersebut telah dikemukakan oleh Tunku disebabkan kebimbangannya terhadap potensi Lee Kuan Yew akan menerajui kepimpinan kaum Cina Malaysia yang berjumlah 2.7 juta dicampur dengan jumlah kaum Cina di Singapura.⁶⁹

Walaupun pada mulanya Tunku cuba bersabar dan berlembut dengan tindakan yang dicituskan oleh Lee, namun akhirnya Tunku mula hilang sabar. Perkara ini dapat dilihat melalui tindakan yang dilakukan oleh Tunku semasa berada di London dalam bulan Jun 1965 bagi mendapatkan rawatan bengkok sendi di sana.⁷⁰ Tunku telah mengeluarkan kata-kata yang berbunyi "*The more pain I got the more I directed my anger on him (Lee Kuan Yew) and pitied Singapore for all its self-imposed problems*".⁷¹ Ketika berada di London (selama sebulan), maka pada 29 Jun 1965, Tunku telah mengambil

keputusan sendirian untuk menyingkirkan Singapura dari Malaysia.⁷² Tunku kemudiannya menulis surat kepada Tun Abdul Razak, Timbalan Perdana Menteri, supaya membincangkan perpisahan Singapura dengan menteri-menteri kabinet yang kanan. Tun juga diminta bertemu Lee Kuan Yew untuk kemungkinan menyelesaikan pertelagahan tersebut. Tun telah bertemu Lee Kuan Yew pada 20 Julai 1965, namun pertemuan tersebut telah menemui jalan buntu.⁷³

Perpisahan Singapura dari Malaysia menjadi kenyataan apabila Parlimen Malaysia yang bersidang pada 9 Ogos 1965 meluluskan pindaan Perlembagaan 1965 bagi mengeluarkan Singapura dari Malaysia. Semasa membentangkan cadangan Perlembagaan tersebut, Tunku Abdul Rahman telah menjelaskan bahawa tindakan tersebut merupakan satu keputusan yang menyedihkan. Keputusan tersebut dibuat kerana wujudnya banyak masalah di antara Singapura dan Malaysia, terutama pada tahun 1965. Tunku menjelaskan masalah yang utama adalah masalah komunal yang ditimbulkan oleh pemimpin Singapura, penyebaran propaganda menentang kerajaan Pusat di kalangan pelajar di luar negara dan tuduhan kerajaan Pusat yang didominasi oleh kaum Melayu melakukan ketidakadilan kepada kaum lain serta melakukan diskriminasi kepada kaum Cina dalam semua perkara. Tunku turut menjelaskan faktor lain ialah kecenderungan beberapa buah negara yang melihat Lee Kuan Yew, Perdana Menteri Singapura mempunyai *equal partner* dalam kerajaan Malaysia.⁷⁴ Sedangkan menurut Tunku dalam sesebuah negara hanya perlu ada seorang sahaja yang mempunyai ketua eksekutif iaitu Perdana Menteri, bukannya dua orang. Tunku menjelaskan “*there can only be, as I said, one Prime Minister for the nation and there cannot be two, and so the best course we can take is to allow Mr. Lee Kuan Yew to be the Prime Minister of independent Singapore in the full sense of the words*”.⁷⁵

Pindaan Perlembagaan tersebut turut mendapat sokongan dari pemimpin PAS.⁷⁶ Sokongan PAS terhadap pemisahan Singapura dari Malaysia disebabkan parti PAS telah menolak pembentukan Malaysia dan lebih bersetuju dengan konsep Maphilindo yang dicadangkan oleh Presiden Macapagal (Presiden Filipina), iaitu sebuah gagasan yang cuba untuk menyatukan satu bangsa yang sama, iaitu bangsa Melayu. Menurut Dato’ Mohammed Asri Hj. Muda (Yang di-Pertua PAS), PAS menentang penubuhan Malaysia kerana penubuhan Malaysia akan membahayakan kuasa politik bangsa Melayu yang secara beransur-ansur akan menyusut disebabkan penambahan jumlah besar kaum bukan Melayu selepas pembentukan Malaysia. Parti PAS melalui wakil-wakil mereka di Parlimen telah memberi amaran mengenai bahaya tersebut dan kesannya terhadap kuasa politik Melayu, namun pembentukan Malaysia telah disokong secara majoriti oleh ahli Parlimen Perikatan.⁷⁷

Dalam telegram Lord Head (Pesuruhjaya Tinggi British ke Malaysia) kepada *Commonwealth Relations Office* bertarikh 9 Ogos 1965, beliau telah memberikan beberapa faktor kenapa tindakan tersebut dilakukan oleh Tunku. Antaranya, kebimbangan yang amat mendalam di kalangan orang Melayu terhadap kemajuan politik yang mungkin dicapai oleh Lee Kuan Yew di Tanah Melayu dan kebimbangan Tan Siew Sin terhadap masa hadapan MCA. Tan Siew Sin melihat Lee dan PAP akan memberi persaingan hebat terhadap masa depan parti tersebut di Malaysia.⁷⁸ Kebimbangan ini terserlah melalui kenyataan yang dikeluarkan oleh Tan Siew Sin (Presiden MCA) pada 24 Mei 1964 di Melaka yang menyebutkan ramalannya bahawa “pertentangan yang sungguh-sungguh” antara Perikatan dengan PAP akan berlaku pada pilihan raya 1969 nanti, sedangkan pertentangan parti-parti pembangkang yang lain seperti PAS akan dapat

dihadapi dengan mudah oleh Perikatan.⁷⁹ Ramalan yang dibuat memang tepat, apabila pertentangan yang sengit berlaku adalah di antara MCA dengan DAP yang merupakan sebuah parti kesinambungan PAP di Malaysia.

Kesenambungan Malaysian Malaysia oleh DAP

Apabila Singapura berpisah dari Malaysia pada bulan Ogos 1965, kerajaan Malaysia telah membatalkan pendaftaran parti PAP pada 9 September 1965 disebabkan parti tersebut berpusat di sebuah negara luar (Singapura) bukan di Malaysia. Sebahagian pemimpin PAP yang diterajui oleh C.V. Devan Nair (ahli Parlimen PAP) yang menjadi warganegara Malaysia bertindak menubuhkan sebuah parti politik yang mempunyai nama baru. Kerajaan telah meluluskan pendaftaran parti baru tersebut yang dinamakan sebagai *Democratic Action Party* (DAP) pada 19 Mac 1966. Walaupun DAP mendakwa parti tersebut merupakan sebuah parti politik non-komunal, namun penubuhannya didukung oleh majoriti kaum Cina. Ketika parti tersebut ditubuhkan pada tahun 1966, hanya terdapat dua orang pemimpin Melayu ikut serta dalam kepimpinan DAP iaitu Cikgu Mohd Noor Jetty, selaku Naib Pengerusi dan Daeng Ibrahim Othman dipilih sebagai Timbalan Setiausaha Agung DAP.⁸⁰ Konsep kepelbagaian kaum yang mendasari perjuangan DAP menurut Abdul Muluk Abdullah (bekas Timbalan Setiausaha Agung DAP Malaysia) adalah kesinambungan dari konsep pelbagai kaum yang dibawa oleh Dato' Onn semenjak tahun 1951 (ketika memimpin parti IMP) tetapi diperkenalkan oleh Lee Kuan Yew dalam tahun 1965.⁸¹

Parti DAP kemudiannya telah mengambil alih peranan PAP dalam memperjuangkan gagasan "Malaysian Malaysia". Vasil menyifatkan di bawah kepimpinan Devan Nair " *a completely Malaysian-based PAP took over, in much more modest fashion, of course, from where the largely Singapore-based PAP had left*".⁸² Gagasan tersebut telah dijadikan matlamat perjuangan mereka seperti mana yang diikrarkan dalam "Deklarasi Setapak 1967" yang diumumkan pada 29 Julai 1967.⁸³ Perkara tersebut dinyatakan oleh DAP;

We committed to the struggle for a free, democratic socialist Malaysian Malaysia, based on the principles of human rights, equality, social and economic justice and founded on the institution of Parliamentary democracy.⁸⁴

"Deklarasi Setapak 1967" telah meletakkan asas perjuangan DAP untuk mengimplimentasikan prinsip kesamarataan kaum, keadilan sosial dan ekonomi dalam semua peringkat sama ada dalam aspek politik, sosial, ekonomi dan pendidikan. DAP menolak pengkelasan rakyat kepada Bumiputera dan bukan Bumiputera, hegemoni kaum dan menentang sistem yang mendiskriminasikan rakyat sama ada dalam perlantikan dan kenaikan pangkat di sektor awam dan swasta.⁸⁵ Dasar Perikatan yang membahagikan rakyat kepada dua kelas, iaitu Bumiputera dan non-Bumiputera mengikut DAP mestilah ditentang sekiranya mahu mewujudkan perpaduan jitu di kalangan rakyat. DAP menekankan semua kaum di Malaysia mestilah mempunyai hak yang sama di bawah konsep "Malaysian Malaysia". DAP juga memperjuangkan "cultural democracy" yang mengiktiraf "an equal multi-racial society presupposes that no one race exercises political, social or cultural hegemony over that others". DAP mengkritik polisi yang dibuat oleh Perikatan yang telah melahirkan "deep feeling of cultural insecurity" di kalangan kaum bukan Melayu. Justeru itu, DAP berusaha untuk memperjuangkan status bahasa rasmi untuk bahasa Cina, Tamil dan Inggeris serta mengiktiraf bahasa

Melayu sebagai bahasa kebangsaan yang tunggal, kebebasan menggunakan bahasa Cina, Tamil dan Inggeris di Parlimen, Dewan Undangan Negeri, notis awam dan surat-menyurat kerajaan, menghapuskan perbezaan antara Sekolah Kebangsaan dan Sekolah Jenis Kebangsaan dan menyokong penubuhan Universiti Kebangsaan dan Universiti Merdeka.⁸⁶

Tentangan DAP terhadap pengkelasan rakyat kepada kaum Bumiputera dan non-Bumiputera dan penolakan sistem yang didakwa mendiskriminasikan rakyat terutamanya dalam perlantikan dan kenaikan pangkat di sektor awam atau swasta menurut Vasil adalah serangan yang jelas DAP terhadap kedudukan hak istimewa orang Melayu yang dilindungi oleh Perlembagaan. Serangan ini belum pernah dilakukan oleh parti politik sebelum ini, kecuali PPP. Bahkan parti PAP apabila mereka memperkenalkan slogan “Malaysian Malaysia”, mereka tidak menyerang kedudukan istimewa orang Melayu yang terkandung dalam Perlembagaan.⁸⁷ Devan Nair (wakil PAP) ketika menyertai perbahasan di Dewan Rakyat pada 26 Mei 1965 walaupun menerima kedudukan istimewa orang Melayu yang terdapat dalam Perlembagaan, namun menurutnya hak tersebut bukan semata-mata diberikan kepada orang Melayu tetapi juga kepada penduduk Bumiputera yang lain, yang terdapat di Sabah, Sarawak dan di juga di Semenanjung. Justeru itu, segala bantuan kewangan dan perhatian kerajaan bukan hanya diberikan kepada orang Melayu tetapi juga harus meliputi kaum Bumiputera yang lain. Bantuan itu juga harus diberikan kepada semua komuniti tanpa mengira mereka Melayu atau sebaliknya.⁸⁸

Sesuai dengan dasar perjuangannya yang berteraskan gagasan “Malaysian Malaysia”, DAP telah mengkritik hebat kedudukan istimewa orang Melayu dalam pilihan raya umum 1969. Serangan parti tersebut terhadap kedudukan hak istimewa orang Melayu adalah bertujuan untuk menarik sokongan sebanyak mungkin kaum bukan Melayu terutama generasi muda bagi menyokong perjuangan mereka bagi memenangi pilihan raya umum 1969. Justeru itu, dalam kempen-kempen pilihan raya 1969, DAP telah menggunakan isu kesamarataan bagi menarik sokongan kaum bukan Melayu, terutama kaum Cina terhadap parti mereka. Perkara ini telah dinyatakan DAP dalam manifesto pilihan raya mereka pada tahun 1969 dengan menegaskan:

In a political democracy, all citizens, regardless of race, language or religion, enjoy equal political status, rights and opportunities. But Alliance policies tend to divide Malaysians into two unequal classes of citizens - “bumiputras” and “non-bumiputras”. This must be opposed if a firm basis is to be laid for genuine unity. All Malaysians must have an equal place under the Malaysian sun. Hence our plea for ‘A Malaysian Malaysia.’⁸⁹

Manifesto ini menunjukkan secara jelas DAP mengkritik kedudukan istimewa orang Melayu yang dianggap sebagai penghalang kepada perpaduan kaum.

Parti Perikatan ketika berhadapan dengan cabaran DAP tersebut telah “menyerang” kembali DAP dengan menyifatkannya sebagai sebuah parti yang anti Melayu dan dikawal oleh parti PAP di Singapura demi menjaga kepentingan mereka di Persekutuan. Tunku telah memberi amaran bahawa DAP akan menghancurkan kedudukan istimewa orang Melayu yang menyebabkan kekayaan negara akan dipegang oleh kaum bukan Melayu. Sekiranya mereka merebut hak yang diberikan kepada orang Melayu, maka orang Melayu terpaksa melarikan diri ke dalam hutan.⁹⁰ Persamaan yang wujud antara ideologi PAP dan DAP di Malaysia telah menyebabkan pemimpin parti Perikatan membuat tuduhan bahawa PAP mencampuri pilihan raya Malaysia dengan menyokong

parti DAP, iaitu dengan menyalurkan bantuan kewangan kepada DAP. Bagaimanapun, kerajaan Singapura telah menafikan tuduhan tersebut.⁹¹

Dalam ucapan Tunku di Kuala Pilah pada 15 April 1969, Tunku memberi amaran kepada DAP supaya tidak mencabar Perkara 153, Perlembagaan Persekutuan (kedudukan hak istimewa orang Melayu) sekiranya perkara ini dilakukan pasti akan berlaku huru hara dan kesejahteraan negara akan hancur.⁹² Wujudnya ancaman terhadap kedudukan hak istimewa orang Melayu telah didedahkan oleh laporan yang dikeluarkan oleh *National Operations Council* (NOC) pada 9 Oktober 1969 yang menyebutkan:

During the long election campaign, several irresponsible candidates took racialist lines. Blatant incitement of racial feelings was evident in their speeches as they courted support on racial grounds. These opportunists ranged from one extreme, those who misrepresented and attacked Article 153 of the Constitution, to the other, that exploited fears among the Malays that they would be overwhelmed by the non-Malays. Even more extreme were those who questioned the historic right of the Malays to regard themselves as indigenous people of Malaya.⁹³

Penggunaan isu kedudukan hak istimewa orang Melayu, isu bahasa dan pendidikan Cina (isu penubuhan Universiti Merdeka)⁹⁴ dalam kempen-kempen DAP dalam pilihan raya 1969 menyebabkan parti tersebut mencapai kejayaan yang cemerlang di dalam pilihan raya tersebut. Parti Perikatan telah mengalami kemerosotan undi yang menyebabkan ia kalah di beberapa buah negeri seperti Pulau Pinang, Selangor, Perak dan Kelantan. Perikatan telah kehilangan sejumlah 23 kerusi Parlimen dan 79 kerusi Dewan Undangan Negeri di beberapa buah negeri.⁹⁵ Secara keseluruhannya Perikatan telah memenangi 66 buah kerusi berbanding 89 pada pilihan raya 1964, manakala parti pembangkang telah memenangi 37 kerusi Parlimen iaitu DAP (13), Gerakan (8), PPP (4) dan PAS (12). Isu-isu komunal yang digunakan oleh parti-parti politik sepanjang kempen pilihan raya berlangsung telah mewujudkan ketegangan hubungan kaum dalam kalangan kaum bukan Melayu dengan kaum bukan Melayu.⁹⁶ Tambahan pula, selepas keputusan pilihan raya diumumkan, parti Perikatan yang ditunjangi oleh UMNO telah kehilangan banyak kerusi. Keadaan ini menimbulkan perasaan cemas di kalangan orang Melayu, terutama di Selangor kerana parti Perikatan dan pembangkang sama-sama memperoleh 14 kerusi. Situasi ini mendorong Dato' Haris Idris, Menteri Besar Selangor ketika itu memujuk satu-satunya wakil parti Bebas, Lim Tuan Sion, iaitu bekas ahli parti Buruh untuk menyertai parti Perikatan bagi membolehkan beliau membentuk kerajaan negeri di Selangor.⁹⁷

Keputusan pilihan raya tersebut telah diraikan oleh kaum Cina, manakala kaum Melayu merasa terperanjat dan bimbang. Di Kuala Lumpur, Parti Gerakan dan DAP Cina telah meraikan kejayaan mereka dengan mengadakan perarakan pada malam 11 dan 12 Mei 1969. Menurut Tunku Abdul Rahman, pada 12 Mei 1969, perarakan telah diadakan oleh parti Gerakan untuk meraikan kemenangan besar Dr. Tan Chee Khoo yang memenangi kerusi kawasan Batu, Selangor. Manakala DAP bercadang untuk membuat perarakan pada 13 Mei 1969, namun perarakan tersebut dibatalkan kerana tidak mendapat permit dari polis. Walau bagaimanapun, DAP telah bergabung dengan perarakan yang dianjurkan oleh parti Gerakan. Namun perarakan tersebut menjadi tidak terkawal sehingga memasuki Jalan Campbell dan Jalan Hale yang menghala ke Kampung Baru, di mana 30,000 orang Melayu tinggal. Di sepanjang jalan

mereka telah betempik sorak dan mengejek-ejek orang Melayu. Perbuatan tersebut telah menimbulkan kemarahan orang Melayu seterusnya mendorong orang Melayu, khususnya UMNO mengadakan perarakan bagi merayakan kemenangan UMNO di Selangor. Keadaan ini telah membawa tercetusnya khabar angin bahawa orang Melayu telah bersedia untuk bangun menentang orang Cina. Ketika orang Melayu berkumpul di kediaman Menteri Besar, Dato' Harun Idris di Jalan Raja Muda, tiba-tiba tersebar khabar angin yang mengatakan orang Cina telah menyerang orang Melayu di Setapak ketika mereka dalam perjalanan untuk mengambil bahagian dalam perarakan yang akan bergerak dari Jalan Raja Muda. Berita ini segera menaikkan kemarahan orang Melayu sehingga menyebabkan dua orang Cina yang melalui jalan tersebut telah diserang dan dibunuh. Dengan itu, bermulalah rusuhan kaum 13 Mei yang belum pernah berlaku dalam sejarah Malaysia.⁹⁸

Peristiwa 13 Mei 1969 yang digambarkan oleh Tunku Abdul Rahman di dalam bukunya *13 Mei Sebelum dan Sesudah* mengenai latar belakang peristiwa yang membawa kepada rusuhan kaum juga disebutkan oleh telegram no. 484 yang dihantar oleh *British High Commission* di Kuala Lumpur kepada *Foreign and Commonwealth Office (FCO)* bertarikh 14 Mei 1969. Telegram tersebut menyebutkan:

...in Kuala Lumpur on eve of poll, large Chinese funeral procession, for an LPM youth shot by police earlier in the week, ignored authorised route and passed through town centre. There were no incidents but many subversive banners and a belligerent mood. On night of 11 and 12 May, Chinese celebrated their victory, taunting Malays. In particular a large (unauthorised) Gerakan procession welcomed the left-wing Gerakan leader V. David back from winning Federal seat in Penang. As a result Malay extremists (possibly with UMNO) spent 13 May planning counter-demonstration for which many of their supporters armed themselves with a variety of weapons. Some Chinese group made ready to retaliate or pre-empt and matters rapidly got out of hand.⁹⁹

Dalam satu lagi telegram pada tarikh yang sama telah menyebutkan bahawa:

"...so far there is no evidence that disturbances had been organized, on the other hand people on both sides appear to have armed themselves in anticipation of trouble. It also appears that members of PAP (DAP?) and Gerakan had roamed through Malay quarters indulging in acts of oral insult and abuse..."¹⁰⁰

Akhbar *Times* dalam laporannya pada 15 Mei 1969 telah menyebutkan bahawa rusuhan kaum yang berlaku pada 13 Mei tersebut telah menyebabkan 39 orang mati dan seramai 114 orang mengalami kecederaan.¹⁰¹ Sebenarnya, jumlah kematian dan cedera mungkin lebih ramai daripada yang dilaporkan memandangkan ramai yang telah dimasukkan ke hospital ketika rusuhan itu berlaku. Manakala akhbar *Sun* bertarikh 14 Mei 1969 telah melaporkan lebih dari 50 orang dilaporkan telah mati.¹⁰² Manakala menurut fail *Foreign and Commonwealth Office (FCO)* menyebutkan 44 orang telah terbunuh, manakala 150 telah cedera ketika rusuhan itu berlaku pada 13 Mei.¹⁰³ Pada 15 Mei 1969, laporan yang dikeluarkan oleh Kementerian Pertahanan (MINDEF) menyebutkan kira-kira 70 telah terbunuh, 268 orang cedera, 33 buah rumah dan 41 buah kereta telah terbakar di Selangor.¹⁰⁴

Kerajaan Perikatan telah meletakkan faktor yang menyebabkan berlakunya rusuhan kaum tersebut kepada parti pembangkang. Dr. Ismail, iaitu Menteri Dalam Negeri,

dalam kenyataannya yang dibuat pada 16 Mei 1969 telah menyalahkan provokasi yang dibuat oleh parti pembangkang dan kelakuan sombong yang mereka tunjukkan menjadi sebab bermulanya rusuhan kaum. Di samping itu, pengaruh dari elemen Komunis yang menjadikan parti pembangkang sebagai alat untuk mereka menimbulkan huru-hara.¹⁰⁵ Sedangkan menurut DAP, rusuhan kaum tersebut adalah manifestasi dari kegagalan kerajaan Perikatan untuk membina negara ini yang didasarkan kepada dasar multi-bangsa yang kukuh. Dasar multi-bangsa yang perlu diperkukuhkan menurut DAP ialah “tidak ada sesuatu kaum yang sepatutnya menjadi tuan di Malaysia. Malaysia tidak sepatutnya didominasi oleh sesuatu bangsa sama ada dalam politik, ekonomi dan budaya. Malaysia bukan sebuah tempat tinggal yang menjadi hak eksklusif sesuatu bangsa tetapi menjadi milik semua bangsa.”¹⁰⁶

Melalui surat yang dikirim oleh Lim Kit Siang (Setiausaha Agung DAP) kepada Dr. Chen Man Hin bertarikh pada 31 Disember 1969, ketika beliau ditahan di Kem Tahanan, Muar, DAP menurutnya telah memberi amaran bahawa pertentangan antara kaum semakin meningkat selepas berlakunya kekacauan di Pulau Pinang pada bulan November 1967 kesan dari penilaian semula nilai mata wang lama.¹⁰⁷ Ketegangan tersebut akan dapat dikurangi sekiranya kerajaan membuat perubahan polisi mereka dalam politik, ekonomi, pendidikan dan budaya. Perjanjian yang dibuat oleh UMNO dan MCA sebelum merdeka, iaitu orang Melayu menguasai politik dan budaya, manakala kaum Cina menguasai ekonomi yang dianggap suci dan menyebabkan berlakunya gangguan terhadap proses pembinaan bangsa. Kit Siang menegaskan “*my conviction that Malaysia's only salvation lies in a policy and politics of multi-racialism in all fields of human endeavour, whether in politics, economic, cultural or education spheres, has been further strengthened by events of May 13*”.¹⁰⁸ Kenyataan yang dibuat oleh Kit Siang ini menjelaskan bahawa DAP berpendapat bahawa ketegangan atau konflik antara kaum di Malaysia hanya akan dapat diatasi melalui perubahan dasar kerajaan dari berpaksikan Melayu kepada pelaksanaan dasar multi-etnik atau “Malaysian Malaysia” dalam semua aspek.

Kesimpulan

Secara keseluruhannya dapatlah disimpulkan bahawa gagasan “Malaysian Malaysia” seperti yang diperjuangkan oleh PAP, Lee Kuan Yew dan DAP merupakan sebuah gagasan yang tidak dapat diterima oleh orang Melayu. Orang Melayu melihat gagasan tersebut sebagai satu ancaman besar kepada kedudukan hak istimewa mereka. Justeru itu, orang Melayu sama ada di Singapura dan Malaysia telah menentang gagasan tersebut sehingga mewujudkan ketegangan hubungan kaum terutama pada 21 Julai 1964 di Singapura dan 13 Mei 1969 di Malaysia. Walaupun Tunku Abdul Rahman cuba bersabar dan berdiplomasi dengan tindak tanduk Lee yang berterusan memperjuangkan gagasan tersebut namun akhirnya Tunku terpaksa mengambil satu keputusan sukar menyingkirkan Lee dan Singapura dari arena politik Malaysia. Penyingkiran tersebut sememangnya dialu-alukan oleh Lee kerana ini akan memudahkan beliau melaksanakan impiannya untuk membentuk sebuah bangsa yang memiliki hak sama rata tanpa memberikan hak keistimewaan kepada sesuatu kaum tertentu. Penyingkiran itu juga memperlihatkan sikap orang Melayu yang tidak berkompromi dengan mana-mana pihak yang cuba menghapuskan kedudukan hak istimewa mereka dan belum bersedia menerima sebuah gagasan yang mencitrakan hak kesamarataan untuk semua kaum.

Ketidaksediaan mereka menerima gagasan tersebut disebabkan faktor kedudukan ekonomi mereka yang lemah dan cuba mempertahankan *status quo* mereka dalam politik.

Selepas penyingkiran PAP daripada arena politik Malaysia, kesinambungan gagasan “Malaysian Malaysia” telah diperjuangkan oleh DAP. Sama seperti yang berlaku di Singapura, gagasan “Malaysian Malaysia” juga berakhir dengan penentangan orang Melayu dan berperanan sebagai salah satu daripada pelbagai faktor yang mewujudkan ketegangan hubungan kaum sebelum meletusnya Peristiwa 13 Mei. Berdasarkan fakta yang telah disebutkan, orang Melayu bertindak balas apabila kaum bukan Melayu, khususnya kaum Cina merayakan kemenangan parti Pembangkang (khususnya Gerakan dan DAP) dalam pilihan raya 1969. Kemenangan cemerlang parti DAP menunjukkan dasar multi-bangsa dan gagasan “Malaysian Malaysia” telah diterima oleh kaum bukan Melayu. Penerimaan dasar dan gagasan tersebut telah mencetuskan perasaan bimbang di kalangan orang Melayu dan menjadi pertanda bahawa mereka boleh kehilangan hak pertuanan di negara ini, terutama dalam politik. Rusuhan tersebut merupakan kemuncak dari ledakan perasaan marah di kalangan kaum Melayu dan bukan Melayu yang telah membara sebelum ini akibat dari rasa tidak puas hati terhadap kelemahan kerajaan melaksanakan hak-hak kaum yang telah dijamin dalam Perlembagaan. Peristiwa tersebut kesan daripada pertikaian dan ungkitan yang berterusan terhadap kedudukan istimewa orang Melayu yang telah dilindungi oleh Perlembagaan.

Rujukan

- Cheah Boon Kheng 2000, *Malaysia: The Making of a Nation*, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore.
- Barr, Michael D 2000, *Lee Kuan Yew*, Georgetown University Press, Washington D.C.
- Mahathir Mohamad 2011, *A Doctor in the House: The Memoir of Tun Dr. Mahathir Mohamad*, MPH Group Publishing Sdn. Bhd., Kuala Lumpur.
- Mauzy, DK 1999, *Barisan Nasional*, Marican and Sons (Malaysia) Sdn. Bhd., Kuala Lumpur.
- Paridah Abd. Samad 2009, *Tun Abdul Razak Fenomena Politik Malaysia*, trj. Asri Salleh dan Che Hamdan Che Mohd Razali, Partisan Publication, Kuala Lumpur.
- Ramlah Adam 2004, *Biografi Politik Tunku Abdul Rahman Putra*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Report of Federation of Malaya Constitution Commission 1957.
- Simandjuntak, B 1985, *Federalisme Tanah Melayu 1945-1963*, Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd., Kuala Lumpur.
- Vasil, RK 1980, *Ethnic Politics in Malaysia*, Radiant Publishers, New Delhi.
- Yap, Sonny, Lim, Richard dan Leong Weng Kam 2009, *Men In White*, Singapore Press Holding, Singapore.

Nota

- ¹ Lihat Report of Federation of Malaya Constitution Commission 1957, hlm. 72.
- ² Ibid., hlm. 71.
- ³ Ibid., hlm. 71-72.
- ⁴ Lihat *Warta Negara*, 21 Januari 1958; *Warta Negara*, 7 Januari 1958; *Warta Negara*, 9 Mac 1958, *Warta Negara*, 27 April 1958.

- ⁵ Lihat 2002/0010781, "Democratic Action Party, 1969 General Election Manifesto", Arkib Negara Malaysia. Lihat juga DO 35/9808, Manifesto of the Communist Party of Malaya in Commemoration of the 10th Anniversary of the National Liberation War, 1958.
- ⁶ PAP ditubuhkan pada tahun 1954 oleh sekumpulan pemimpin yang berpendidikan Inggeris. Mereka ialah Lee Kuan Yew yang dilantik sebagai Setiausaha Agung PAP yang pertama, Toh Chin Chye, Pengerusi PAP yang pertama dan S. Rajaratnam. PAP menggunakan logo yang mengandungi tiga warna, iaitu biru bermakna perpaduan semua kaum, putih bermakna kesucian dan integriti, manakala warna merah bermakna tindakan. PAP mempunyai ikrar untuk "mewujudkan sebuah masyarakat yang bersemangat, adil dan saksama, menerusi mencapai kecemerlangan oleh semua, agar setiap warganegara tidak kira bangsa, bahasa atau agama akan menikmati satu kehidupan yang penuh bahagia". (Lihat "Party Milestones" dlm. <http://www.pap.org.sg/>).
- ⁷ Mahathir Mohamad, 2011, *A Doctor in the House: The Memoir of Tun Dr. Mahathir Mohamad*, MPH Group Publishing Sdn. Bhd., Kuala Lumpur, hlm. 191.
- ⁸ Pada mulanya PAP telah dipengaruhi oleh gerakan kiri Komunis. Komunis cuba menjadikan PAP sebagai alat untuk membawa fahaman Komunisme ke Singapura. Lee Kuan Yew dikatakan telah menggunakan Komunis untuk beliau memenangi pilihan raya 1959, namun hasil kebijaksanaan politiknya, beliau telah berjaya membersihkan PAP dari fahaman Komunis. Ahli Komunis dalam PAP telah ditangkap tanpa perbicaraan oleh British. Lee Kuan Yew telah berjanji bahawa dia tidak akan menjadi Perdana Menteri Singapura, kecuali pemimpin Komunis di dalam PAP dikeluarkan dan ditangkap oleh British (Lihat FCO 24/1196, "Lee Kuan Yew", Extract From Diplomat's World, Vo. 1, No. 3, 1971). PAP dapat menguasai politik Singapura dalam pilihan raya 1959 dengan memenangi 53 peratus undi dan Lee Kuan Yew telah dilantik sebagai Perdana Menteri Singapura yang pertama (Lihat Barr, Michael D 2000, *Lee Kuan Yew*, Georgetown University Press, Washington D.C., hlm. 21-23).
- ⁹ Pada tahun 1958, PAP telah menafikan mereka adalah 'kuda Trojan' kepada Parti Komunis Malaya. Menurut PETIR, penubuhan PAP adalah "*it is the vehicle for all those who seek to build a free and democratic Malaya*". Perbezaan PAP dengan PKM ialah "*we do not believe that revolution by violence can succeed in Malaya; we differ from the anti-Communist in that we consider the present social and economic order intolerably unjust and that it is the purpose of the democratic social revolution to sweep away these injustices as rapidly and as vigorously as conditions permit*". (Lihat PETIR, Vo. 1, No. 19, December 1958).
- ¹⁰ CO 1030/702, People's Action Party, 4th Anniversary Celebration Souvenir, 1958.
- ¹¹ CO 1030/702, The National Approach to Problems of Education Policy, 1958.
- ¹² CO 1030/702, Text of a Speech by the Minister For Home Affairs, Mr. Ong Pang Boon, at the Merdeka Celebrations Rally, 31 August 1959.
- ¹³ FCO 24/1196, "Lee Kuan Yew", Extract From Diplomat's World, Vo. 1, No. 3, 1971.
- ¹⁴ CO 1030/702, People's Action Party, 4th Anniversary Celebration Souvenir, 1958.
- ¹⁵ CO 1030/702, Text of Speech by the Prime Minister, Mr. Lee Kuan Yew, at the Foreign Correspondents' Association Dinner, at the Cathay Restaurant, 16 September 1959.
- ¹⁶ CO 1030/702, Text of a Speech by the Minister For Home Affairs, Mr. Ong Pang Boon, at the Merdeka Celebrations Rally, 31 August 1959.
- ¹⁷ CO 1030/702, People's Action Party, 4th Anniversary Celebration Souvenir, 1958.
- ¹⁸ Ibid.
- ¹⁹ Misalnya pada tahun 1959, Tunku Abdul Rahman telah mengkritik keras PAS kerana menganjurkan penggabungan Singapura dengan Malaya kerana dikhuatiri pengaruh komunis yang kuat di Singapura akan menghancurkan Tanah Melayu. (Lihat *The Straits Times*, 10 Mac 1959). Bagaimanapun idea awal penggabungan Singapura termasuk Sabah, Sarawak dan Brunei telah dikemukakan oleh Tunku Abdul Rahman pada tahun 1955 lagi. Beliau telah mempelawa negeri-negeri tersebut bergabung dengan Tanah Melayu bagi membentuk "*Tanah Melayu Raya*". (Lihat *Hansard*, 25 Disember 1955, *Times*, 25 Disember 1955).

- ²⁰ Simandjuntak, B 1985, *Federalisme Tanah Melayu 1945-1963*, Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd., Kuala Lumpur, hlm. 139.
- ²¹ Ramlah Adam 2004, *Biografi Politik Tunku Abdul Rahman Putra*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, hlm. 327.
- ²² Mahathir Mohamad, *A Doctor in the House*, hlm. 170.
- ²³ Ibid., hlm. 168.
- ²⁴ Cheah Boon Kheng 2000, *Malaysia: The Making of a Nation*, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, hlm. 53.
- ²⁵ Ibid., hlm. 54.
- ²⁶ *Straits Time*, 6 Mei 1965.
- ²⁷ *Berita Harian*, 6 Mei 1965.
- ²⁸ Mauzy, DK 1999, *Barisan Nasional*, Marican and Sons (Malaysia) Sdn. Bhd., Kuala Lumpur, hlm. 32.
- ²⁹ Parliamentary Debates, *Dewan Rakyat Official Report, Second Session of the Second Parliament of Malaysia*, Vol. 11, No. 1, 26 May, 1965, hlm. 143-144.
- ³⁰ Ratnam, KJ and Milne, RS 1969, *The Malayan Parliamentary Election of 1964*, University of Malaya Press, Kuala Lumpur, hlm. 24.
- ³¹ Menurut Lee Kuan Yew di dalam buku *Men In White*, (Yap, Sonny; Richard Lim dan Leong Weng Kam 2009, Singapore Press Holding, Singapore.) terdapat perjanjian antara Lee Kuan Yew dengan Tunku Abdul Rahman di padang Golf bahawa PAP tidak akan menyertai pilihan raya Malaysia, manakala UMNO tidak akan menyertai pilihan raya Singapura selepas penubuhan Malaysia. (Lihat *Utusan Malaysia*, 7 Februari 2011).
- ³² Keputusan yang dibuat oleh Lee pada tahun 1963 bahawa PAP tidak akan mengambil bahagian dalam pilihan raya Semenanjung Malaysia dianggap sebagai *unilateral act of goodwill* dan digambarkan sebagai *gentleman's understanding* bersama Tunku. (Lihat Michael D. Barr, *Lee Kuan Yew*, hlm. 28).
- ³³ D.K. Mauzy, *Barisan Nasional*, hlm. 31.
- ³⁴ Lihat Vasil, RK 1980, *Ethnic Politics in Malaysia*, Radiant Publishers, New Delhi, hlm.153-154.
- ³⁵ Ketika polemik berkenaan faktor utama berlakunya konflik kaum di Singapura pada tahun 1964, pemimpin tertinggi UMNO berulang kali menafikan keadaan ini berlaku disebabkan faham perkauman yang diperjuangkan oleh pemimpin UMNO terutamanya oleh pemimpin tertentu dalam UMNO seperti Syed Ja'afar Albar. Golongan tertentu telah melabelkan golongan ini sebagai ultra Melayu. Keadaan ini membawa Khir Johari mengkritik cap yang diberikan kepada orang Melayu yang memperjuangkan hak mereka sebagai golongan ultra Melayu atau pelampau Melayu kerana mereka sejak sekian lama telah mundur dalam aspek ekonomi disebabkan penjajahan. Justeru itu, orang Melayu memerlukan bantuan. Adalah tidak adil mengatakan UMNO sebagai sebuah parti mengamalkan perkauman semata-mata kerana UMNO memperjuangkan hak orang Melayu. Khir Johari juga telah membongkar satu kempen oleh sesetengah golongan yang mencemarkan nama baik Syed Ja'afar Albar dan Tun Abdul Razak sebagai anti-Cina. (Lihat *Berita Harian*, 11 Ogos 1964). Menurut Tun Dr. Mahathir Mohamad dalam Memoirnya, Lee Kuan Yew telah melabelkan golongan yang memperjuangkan hak Melayu sebagai "Ultras". Gelaran ini telah diberikan oleh Lee kepada beliau dan Syed Ja'afar Hassan Albar. Tujuannya supaya golongan ini dipandang oleh kaum China sebagai pelampau. Justeru itu, segala pandangan yang dikemukakan oleh golongan ini dianggap tidak penting dan tidak perlu diberikan merit. Bagaimanapun Lee tidak pula melihat dirinya sebagai "non-Malay ultra" (Mahathir Mohamad, *A Doctor in the House*, hlm. 191).
- ³⁶ Lihat "1964 Race Riots in Singapore", dlm. <http://reference.findtarget.com>.
- ³⁷ *Berita Harian*, 12 Julai 1964.
- ³⁸ Ibid.
- ³⁹ *Berita Harian*, 13 Julai 1964.

- ⁴⁰ Pertemuan tersebut diadakan di Panggong Victoria, Singapura bertujuan untuk semua badan budaya, pelajaran, sukan, kemasyarakatan dan agama orang Melayu untuk bertukar-tukar fikiran dengan Lee Kuan Yew mengenai “pembangunan dalam bandar, khusus untuk memperbaiki kedudukan ekonomi orang Melayu”. (Lihat *Berita Harian*, 16 Julai 1964).
- ⁴¹ Ibid.
- ⁴² *Berita Harian*, 14 Julai 1964.
- ⁴³ *Berita Harian*, 20 Julai 1964.
- ⁴⁴ *Berita Harian*, 23 Julai 1964. Terdapat beberapa pemimpin kerajaan Singapura seolah-olah menuduh kerajaan pusat menyembunyikan sesuatu berhubung punca kekacauan tersebut (Lihat *Berita Harian*, 17 Ogos 1964).
- ⁴⁵ *Berita Harian*, 17 Ogos 1964.
- ⁴⁶ Lihat *Berita Harian*, 23 Julai 1964.
- ⁴⁷ Lihat “Rusuhan Kaum 1964 Malaysia-Singapura” dlm. <http://lamankm2b.tripod.com/cgi-bin/m/KM2A1/4564.html>.
- ⁴⁸ Lay Yuen Tan, *Communal Riots of 1964*, http://infopedia.nl.sg/articles/SIP_45_2005-01-06.html.
- ⁴⁹ *Berita Harian*, 25 Julai 1964.
- ⁵⁰ *Berita Harian*, 21 Ogos 1964.
- ⁵¹ PREM 13/480, Relation Between Kuala Lumpur and Singapore.
- ⁵² *Sarawak United People’s Party* (SUPP) merupakan parti politik yang ditubuhkan pada 12 Jun 1959. Inisiatif penubuhan parti politik ini dibuat oleh sekumpulan golongan sederhana kaum Cina yang diketuai oleh Ong Kee Hui dan Stephen Yong yang disokong oleh Dewan Perniagaan Cina. SUPP merupakan sebuah parti politik pelbagai kaum yang dianggotai oleh kaum Cina dan lain-lain kaum peribumi yang berjuang untuk kemerdekaan dan demokrasi untuk Sarawak yang berasaskan kepada pendekatan sosialis. (Searle, Peter 1983, *Politics in Sarawak 1970-1976: The Iban Perspective*, Oxford University Press, Singapore, hlm. 16). Berbanding dengan parti politik lain yang baru ditubuhkan, SUPP sudah memperlihatkan dirinya sebagai sebuah parti politik yang tersusun, berdisiplin dan mendapat sokongan dari akar umbi. Bagaimanapun, terdapat beberapa perkara yang berlaku menyebabkan SUPP dipinggirkan dan menyebabkan kerajaan Persekutuan mengkategorikan SUPP sebagai sebuah parti yang membahaya dan tidak setia. Pertama, SUPP telah dipengaruhi oleh elemen komunis yang cuba menjadikan parti ini sebagai “medan” perjuangan mereka. Ini dapat dilihat apabila golongan beraliran kiri telah dapat mengawal banyak cawangan SUPP dan golongan akar umbi. Kedua, SUPP menjadi sebuah parti dengan imej Cina, walaupun terdapat beberapa ahlinya di kalangan etnik peribumi tetapi mereka tidak aktif. Keadaan ini menghalang penambahan keahliannya dari kalangan etnik peribumi. Ketiga, SUPP kekal dengan sikap anti kepada pembentukan Malaysia. Keempat, oleh kerana SUPP telah diresapi oleh pengaruh Komunis, kerajaan Persekutuan telah meletakkan parti ini di bawah pengawasan kerajaan. (Lihat D.K. Mauzy, *Barisan Nasional*, hlm. 50).
- ⁵³ Ramlah Adam, *Biografi Politik Tunku*, hlm. 399.
- ⁵⁴ Dr. Mahathir Mohamad, *A Doctor in the House*, hlm. 199.
- ⁵⁵ Cheah Boon Kheng, *Malaysia*, hlm. 54.
- ⁵⁶ R.K.Vasil, *Ethnic Politics in Malaysia*, hlm. 157.
- ⁵⁷ Ibid.
- ⁵⁸ *Berita Minggu*, 9 Mei 1965.
- ⁵⁹ *Berita Harian*, 11 Mei 1965.
- ⁶⁰ *Berita Harian*, 16 Mei 1965.
- ⁶¹ Ramlah Adam, *Biografi Politik Tunku*, hlm. 399. Umpamanya pada bulan Januari 1965, beberapa orang pemimpin parti pembangkang Melayu yang menentang pembentukan Malaysia dan memperjuangkan penyatuan Malaysia-Indonesia telah ditangkap oleh kerajaan di bawah Akta Keselamatan Dalam Negeri (ISA). Abdul Aziz Ishak, Presiden *National Convention Party* telah ditahan pada 28 Januari 1965. Turut ditahan pada waktu yang sama ialah Dr.

Burhanuddin al-Helmi, Presiden parti PAS, Ishak Hj. Mohamed, bekas Pengerusi Parti Buruh Malaya dan *Socialist Front* (SF). Termasuk juga yang ditahan ialah Dato' Raja Hanifah, Timbalan Presiden PAS, Hussein Ya'acob, wartawan *Utusan Melayu* dan beberapa personaliti lagi (Lihat DO 169/494, Security Arrests in Malaysia, 1965). Penangkapan Dr. Burhanuddin al-Helmy, Abdul Aziz Ishak dan Ishak bin Hj. Mohamed dilakukan atas tuduhan mereka ingin melancarkan gerakan revolusi bersenjata dan menubuhkan kerajaan dalam buangan. Mereka dituduh telah mengadakan hubungan dengan pegawai ejen rahsia Indonesia dan mendapat bantuan kewangan dari Indonesia dalam pilihan raya 1964. (Lihat *Straits Budget*, 25 January 1965, lihat juga DO 169/494, Security Arrests in Malaysia, 1965).

⁶² *Berita Harian*, 11 Mei 1965.

⁶³ FCO 374/181454, Resume of Centre/Singapore Relation in 1965.

⁶⁴ *Berita Harian*, 17 Mei 1965.

⁶⁵ Ismail Abdul Rahman, *Pendapat Parti Perikatan Tentang Konsep Malaysia Bagi Rakyat Malaysia*, 1965, hlm. 10-12.

⁶⁶ *Ibid.*, hlm. 16.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ FCO 374/181454, Resume of Centre/Singapore Relation in 1965.

⁶⁹ FCO 374/181454, Proposal for Partial Breaking of Federation Between Malaya and Singapore, 1965.

⁷⁰ Ramlah Adam, *Biografi Politik Tunku*, hlm. 399.

⁷¹ D.K. Mauzy, *Barisan Nasional*, hlm. 32.

⁷² Ramlah Adam, *Biografi Politik Tunku*, hlm. 400.

⁷³ *Ibid.*, hlm. 400-401, lihat juga D.K. Mauzy, *Barisan Nasional*, hlm. 32. Menurut sesetengah pendapat, keputusan yang dibuat oleh Tunku Abdul Rahman untuk menyingkirkan Singapura dari Malaysia sebenarnya tidak dipersetujui oleh Tun Razak. Fakta ini didedahkan melalui rekod perbualan antara C.G. Ferguson (seorang pakar Rancangan Colombo British yang berkhidmat dengan Tun Abdul Razak di Kementerian Pembangunan Luar Bandar) dengan Tun Razak pada 18 September 1965. Rekod perbualan tersebut telah menyebutkan bahawa Tun Razak telah melahirkan perasaan tidak bersetujunya dengan keputusan Tunku tersebut. Tun Razak berpendapat sekiranya perkara tersebut (keputusan menyingkirkan Singapura) ditunggu sedikit masa lagi, sudah pasti beliau akan dapat mencapai keputusan yang memuaskan hati melalui rundingannya dengan Dr. Toh Chin Chye dan Dr. Goh Keng Swee. Di samping perkara di atas, Ferguson turut menyebutkan terdapat beberapa perbezaan pandangan Tun Razak dengan Tunku Abdul Rahman berhubung golongan radikal Melayu, termasuk tindakan Tunku yang amat berlembut dengan golongan nasionalis radikal Melayu yang disebutkan sebagai "*The Arabs*" (yang dimaksudkan "*The Arabs*" ialah pemimpin Melayu berketurunan Syed seperti Syed Ja'afar Albar dan Syed Nasir (Lihat PREM 13/589 (1344), Telegram From Lord Head to Commonwealth Relation Office, 9 August 1965). Tindakan tersebut dikatakan telah mengecewakan Tun Razak (Lihat DO 169/359, J.R.A. Bottomley (British High Commission) to J.C. Morgan, "Record of Conversation", 22 September 1965). Perkara tersebut turut disebut dalam surat diklasifikasikan sebagai "*Top Secret*" yang dihantar oleh L.B. Walsh Atkin (*Commonwealth Relations Office* (CRO) kepada Sir Bernard Burrows (British Foreign Office). Lampiran surat tersebut yang bertajuk "*The Tunku and Tun Razak*" menyebutkan, "*According to two separate delicate sources in Kuala Lumpur, a rumor is circulating in the Malayan Establishment to the effect that Razak is becoming increasingly exasperated over the Tunku's irrational way of doing business, and his lack of any logical policy. Razak is said to be growing impatient waiting for the Tunku to leave the political scene. Razak is aware that there is a good deal of feeling among the more progressive Malays the Tunku has been too soft on the extremists. Razak himself would like to deal more firmly with these extremists, and would also wish to take more vigorous line with the corrupt Chinese in the Tunku entourage*" (Lihat DO 169/359, L.B. Wash Atkins to Sir Bernard Burrows, "*The Tunku and Tun Razak*", 2 November 1965).

- ⁷⁴ Pada tahun 1964 telah lahir cadangan yang dikemukakan oleh En. Ahmad bin Haji Taif, seorang Senator di Dewan Negara supaya nama jawatan Perdana Menteri Singapura ditukar kepada Ketua Menteri kerana nama jawatan tersebut telah menimbulkan kekeliruan dalam kalangan dunia luar. Beliau berkata adalah ganjil bahawa di negara ini mempunyai dua orang Perdana Menteri. Penukaran tersebut selaras dengan amalan yang dilakukan oleh negara-negara lain (Lihat *Berita Harian*, 21 Mei 1964).
- ⁷⁵ "Teks ucapan Tunku Abdul Rahman di Parlimen pada 9 Ogos 1965", dlm. Surat Setiausaha Tetap Jabatan Perdana Menteri kepada Setiausaha Kerajaan Negeri Sembilan, Jabatan Perdana Menteri Malaysia, Kuala Lumpur, P.M. 13220, 12 Ogos 1965, Arkib Negara Malaysia.
- ⁷⁶ PREM 13/589 (1346), Telegram From Lord Head to Commonwealth Relation Office, 9 August 1965.
- ⁷⁷ Lihat FCO 24/489, Malaysia: Political Affairs: Internal Political Party: Pan Malaysia Islamic Party, 1969.
- ⁷⁸ PREM 13/589 (1344), Telegram From Lord Head to Commonwealth Relation Office, 9 August 1965.
- ⁷⁹ *Berita Harian*, 25 Mei 1964.
- ⁸⁰ Abdul Muluk Daud, "Kepimpinan Politik Melayu Dalam DAP", Seminar Kepimpinan Politik Malaysia Peringkat Kebangsaan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, 16-17 Julai 1996.
- ⁸¹ Ibid.
- ⁸² Lihat R.K. Vasil, *The Malaysian General Election of 1969*, hlm. 16.
- ⁸³ Lihat ibid. dan R.K. Vasil, *Ethnic Politics in Malaysia*, hlm. 159.
- ⁸⁴ Lihat "Party Declaration" dlm. http://www.dapmalaysia.org/newenglish/au_vm_pd.htm.
- ⁸⁵ Lihat "The Setapak Declaration 1967" dlm. <http://Dapjntembikai.wordpress.com/the-setapak-declaration-1967/>
- ⁸⁶ Lihat 2002/0010781, "Democratic Action Party, 1969 General Election Manifesto", Arkib Negara Malaysia.
- ⁸⁷ R.K. Vasil, *The Malaysian General Election of 1969*, hlm. 16.
- ⁸⁸ Parlimentary Report, *Dewan Rakyat Official Report, Second Session of the Second Parliament of Malaysia*, Vol. II, No. 1, 26 May 1965, hlm. 168-169.
- ⁸⁹ Lihat 2002/0010781, "Democratic Action Party, 1969 General Election Manifesto", Arkib Negara Malaysia.
- ⁹⁰ R.K. Vasil, *The Malaysian General Election of 1969*, hlm. 29.
- ⁹¹ Lihat FCO 24/485, Telegram from Kuala Lumpur to Exter 647, 8 May 1969.
- ⁹² *The May 13 Tragedy: A Report The National Operations Council*, Kuala Lumpur, 9 October 1969, hlm. 24.
- ⁹³ Ibid., hlm. 21.
- ⁹⁴ Gelora perkauman yang dicituskan melalui isu penubuhan Universiti Merdeka makin panas apabila DAP mengeksploitasi isu ini bagi dalam kempen politik mereka pada pilihan raya umum 1969. DAP telah menggunakan isu ini sebagai salah satu perjuangannya seperti yang dimaktubkan melalui manifesto parti tersebut di bawah tajuk "*Cultural Democracy*". Penubuhan Universiti Merdeka wajar disokong oleh kerajaan kerana di bawah "*Cultural Democracy*" semua kaum mempunyai hak yang sama. Menurut DAP konsep "demokrasi budaya" ialah "*an equal multi-racial society presupposes that no one race exercises political, social or cultural hegemony over the others...*" (Lihat Democratic Action Party, 1969 General Election Manifesto "*Our Appeal to All Malaysians*").
- ⁹⁵ Paridah Abd. Samad 2009, *Tun Abdul Razak Fenomena Politik Malaysia*, trj. Asri Salleh dan Che Hamdan Che Mohd Razali, Partisan Publication, Kuala Lumpur, hlm. 75.
- ⁹⁶ Ketegangan kaum yang wujud kesan dari kempen dan pilihan raya 1969 banyak dinyatakan dalam laporan yang ditulis oleh British, lihat FCO 24/475/1, Malaysia (Political Affairs) Internal Situation, 1969 dan FCO 24/485, Malaysia: Internal Situation: Civil Disturbances Following General election, 1969. Akhbar *Times*, keluaran 14 Mei 1969 turut melaporkan "*Tension between Malays and Chinese, perilously heightened both in the election campaign and in*

the result, led to bloody clashes and widespread arson last night in the heart of Kuala Lumpur, the Malaysian capital and surrounding state of Selangor” (Times, 14 May 1969).

⁹⁷ Paridah Abd. Samad, *Tun Abdul Razak*, hlm. 77-78.

⁹⁸ Lihat Tunku Abdul Rahman, *13 Mei Sebelum dan Selepas*, hlm. 65-83.

⁹⁹ FCO 24/475/1(484), Kuala Lumpur To FCO, 14 May 1969.

¹⁰⁰ FCO 24/284, Telegram From FM WSHBC To Exter, 14 May 1969.

¹⁰¹ *The Straits Times*, 15 May 1969.

¹⁰² *Sun*, 14 May 1969.

¹⁰³ FCO 24/484 (479), Telegram From Kuala Lumpur To Foreign and Commonwealth Office, 14 May 1969.

¹⁰⁴ FCO 24/484, Secret TII/Seacos 57 For Cds From Acting CINCFE, 15 May 1969.

¹⁰⁵ DEFE 24/594 (515), Telegram From Kuala Lumpur To Foreign and Commonwealth Office, 18 May 1969.

¹⁰⁶ Lihat Ucapan Lee Lam Thye, “The Situation of Democratic Socialism in Malaysia” dlm. Conference of Democratic Socialist Parties in Asia and the Pacific, Wellington, New Zealand, pada 4-6 Mac 1970.

¹⁰⁷ Dalam kekacauan di Penang yang berlaku pada 24 November 1967, kira-kira seramai 10 orang telah terbunuh dan 58 orang telah mengalami kecederaan serius (Lihat *Daily Telegraph*, 28 November 1967). Kekacauan tersebut bermula apabila tunjuk perasaan dan hartal yang dianjurkan oleh *Labour Party of Malaya* (LPM), Bahagain Penang telah diadakan pada 24 November bagi membantah penilaian semula mata wang Malaya yang lama. Demonstrasi tersebut telah menyebabkan berlakunya serangan terhadap beberapa pekedai yang enggan turut serta dalam hartal yang dianjurkan oleh LPM. Demonstrasi tersebut akhirnya telah mencetuskan konflik kaum antara orang Melayu dengan kaum Cina. Rusuhan tersebut telah merebak ke Seberang Perai, Kedah dan Perlis tetapi telah dapat dikawal setelah pihak berkuasa menguatkuasakan perintah berkurung (Lihat FCO 24/248 (1121), Sir M.Walker To Commonwealth Office, 25 November 1967).

¹⁰⁸ Lihat 2005/0008238, Surat Lim Kit Siang Kepada Dr. Chen Man Hin, 31 Disember 1969, Arkib Negara Malaysia.